

nr 9000
esch
cult

CULTUURHISTORISCHE INVENTARISATIE PROVINCIE NOORD-BRABANT

GEMEENTE ESCH

INHOUD

1.	Woord vooraf	3
2.	Criteria	4
3.	Werkwijze	7
4.	Historische karakteristiek van Esch	10
	Landschap	
	Nederzettingen	
	Bebouwing en groenelementen	
5.	Overzicht van straten, gebouwen en groenelementen	13
6.	Literatuurlijst	19
7.	Kaart gemeente Esch (bijlage)	

1. WOORD VOORAF

Dit rapport over Esch maakt deel uit van de serie cultuurhistorische inventarisaties van Noord-Brabant. Het geeft per gemeente een overzicht van de waardevolle nederzettingen, gebouwen en groenelementen in de steden en dorpen van de provincie.

De snelle en vaak ingrijpende veranderingen in het Brabantse cultuurlandschap hebben de totstandkoming van een dergelijk overzicht urgent gemaakt. Ondanks vervlakking en schaalvergroting bezit elke gemeente een eigen karakter in de bebouwing van de kern of het buitengebied. We doelen daarbij zeker niet alleen op de erkende monumentale gebouwen, maar evenzeer op de boerderijen, woonhuizen, fabrieksgebouwen, bruggen en sluizen, wegkruisen of een ijzeren sierhek en dorpslinde. Ook nieuwere zaken van kort voor en na de tweede wereldoorlog vragen hier en daar de aandacht. Elementen uit het verleden kunnen als essentieel beschouwd worden voor de verscheidenheid en herkenbaarheid van het heden, en daarmee voor de leefbaarheid in het algemeen.

Na het monumentenjaar 1975 heeft het provinciebestuur besloten om de cultuurhistorisch waardevolle bebouwing van de provincie vast te doen leggen. Hiervoor is in 1976 de "Inventarisatiecommissie Brabantse Monumenten" ingesteld. In deze commissie waren onder voorzitterschap van gedeputeerde drs. Y.P.W. van der Werff vertegenwoordigd: de Provinciale Planologische Dienst, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Stichting Het Brabants Landschap, de Provinciale Commissie noord-Brabant van de Bond Heemschut, de Stichting Menno van Coehoorn, de Stichting Huis en Hoef van Brabant, de Boerderijcommissie van Brabants Heem, de Werkgroep Monumenten en Musea van de Culturele Raad, de Historische sectie van het Provinciaal Genootschap, de Stichting Monumentenwacht, de Kring van Archivarissen, de Stichting tot behoud van Monumenten van Bedrijf en Techniek in het Zuiden des Lands, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en enkele deskundigen à titre personnel. In een later stadium is het voorzitterschap overgenomen door Gedeputeerde drs. J.M. van der Hart.

In september 1979 is een drietal inventariseurs aangesteld om een werkmodel te ontwikkelen en veldwerk en rapportage te verrichten. In 1982 is de I.B.M. opgeheven waarna de begeleiding van het project aan de pas benoemde Provinciale Monumenten Commissie is overgedragen. Het rapport dat voor u ligt vertegenwoordigt een momentopname van een steeds voortschrijdend proces van veranderingen in de bebouwde omgeving.

Onderzoek en veldwerk vonden plaats in 1985 en werden verricht door drs A.J.C. van Leeuwen, drs. N.C.M. Maes en H.Th.M. Ruiter, arch. HBO.

Wijzigingen die zich na deze datum voordeden, konden om organisatorische redenen niet meer in deze uitgave worden verwerkt.

's-Hertogenbosch, augustus 1986.

2. CRITERIA

Uit de vele objecten die voor inventarisatie in aanmerking kwamen, moest uiteraard een keus worden gedaan. Dat gebeurde aan de hand van een aantal criteria, die verder in dit hoofdstuk groepsgewijs worden omschreven. Bij deze criteria wordt het bindend element in veel gevallen gevormd door de "historische karakteristiek" van de nederzetting. Wat wordt daaronder verstaan?

Een nederzetting is, in de hier gebruikte terminologie, een geheel van bebouwing, percelen, wegen en waterlopen, dat in de loop der tijd een meer of minder samenhangende vorm heeft opgeleverd. Het eigen karakter van een nederzetting is het produkt van een - al dan niet geleidelijke - historische ontwikkeling, die in vele gevallen tot op de dag van vandaag valt af te lezen, zowel aan het ruimtelijk patroon als aan de bebouwing zelf. Dat geldt in beginsel net zo goed voor een oud akkerdorp, als voor een moderne nieuwbouwwijk.

Op zeker moment leidt een reeks van ontwikkelingen tot een situatie, waar de nederzetting voor ons gevoel een uitgesproken eigen vormidentiteit bereikt. Dát moment bepaalt de "historische karakteristiek" van de nederzetting, die dus als het ware de optel- en aftreksom is van een reeks structuurbepalende en structuurversturende ingrepen.

De invloed van dat moment kan zich, meer of minder nadrukkelijk zichtbaar, vaak uitstrekken tot het moment van nu. Zo is voor de landelijke nederzettingen tussen Oirschot en Best de situatie rond het midden van de vorige eeuw nu nog steeds beeldbepalend. Vandaar dat het moment van de historische karakteristiek ook omstreeks dat tijdstip is gekozen. Zowel de middeleeuwse aanleg, als de wijzigingen van na 1850 zijn daarbij als wezenlijke bestanddelen aan te merken.

Een heel ander voorbeeld is de oude vestinggordel van Bergen op Zoom. Daar is een essentieel element in de historische karakteristiek, zoals die rond 1800 bestond, thans niet meer afleesbaar. In die tijd werd de stad sterk gedomineerd door haar uitgebreide vestingswerken. Sinds die echter aan het eind van de vorige eeuw zijn ontmanteld, wordt het huidige beeld bepaald door een parken-, straten- en bebouwingsgordel, die rond 1920 hun uiteindelijke vorm kregen. Daarmee is de historische karakteristiek van ca. 1800 dus niet meer relevant voor dit deel van de stad. Die van rond 1920 echter des te meer.

Tegen de achtergrond van deze historische karakteristiek zijn alle objecten afzonderlijk getoetst aan de volgende criteria:

● Architectonische en kunsthistorische criteria

- het object is een goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant, of van het werk van een bekend architect, stedenbouwkundige of kunstenaar
- het object is gaaf qua stijl en detaillering

- het object vertegenwoordigt een unieke (bouw) techniek, (bouw)type of is typerend voor de ontwikkeling van de industriële techniek
 - het object heeft esthetische waarde op grond van de vorm en detaillering van exterieur en/of interieur.
- Planologische, landschappelijke en stedenbouwkundige criteria
- het object vormt samen met bijgebouwen, kleine artefacten en erfbeplanting of tuinaanleg een karakteristiek geheel
 - het object maakt deel uit van een groter historisch geheel of complex
 - het object sluit, met name in historisch en geomorfologisch opzicht, aan bij het landschap
 - het object maakt deel uit van een gebied met een grote continuïteit, waardoor het historisch patroon van verkaveling, wegen en waterlopen goed geconserveerd is gebleven
 - het object vormt een onderdeel van een historische stedenbouwkundige structuur of een historisch nederzettingstype
 - het object is karakteristiek voor stad, dorp of streek.
- Sociaal- en cultuurhistorische criteria
- aan het object zijn historische herinneringen verbonden in de ruimste zin van het woord
 - het object vertegenwoordigt een aspect van de sociale of economische geschiedenis
 - het object is representatief voor een bepaalde fase in de ontwikkeling van dorp, stad of streek.

Afhankelijk van de situatie en de aard van het object, was het ene criterium bij de selectie meer bepalend dan het andere.

Zo kan men zich voorstellen dat bij een eenvoudig voorbeeld van landelijke bouwkunst criteria als type, bouwtechniek, samenhang met de directe of bredere omgeving, historische verkaveling en patroon van wegen en waterlopen, meer gewicht in de schaal werpen, dan bij een kerkgebouw. Daar zullen eerder stijl, gaafheid van details, esthetische kwaliteiten en geschiedkundige aanknopingspunten de doorslag geven. Bij monumenten van jongere datum zijn op hun beurt bouwtype, techniek, vormgeving, architect en sociaal-historische betekenis weer het meest van belang.

De samenhang met de omgeving heeft bij de beoordeling een grote - zo niet dominerende - rol gespeeld. Objecten als daglonershuizen, weverswoningen, smidsen e.d., ontleen vooral daaraan vaak hun bijzondere waarde. Een op zich interessant object, dat als laatste getuige de herinnering oproept aan een overigens verder geheel verstoorde situatie, scoort doorgaans minder hoog, dan een object dat deel uitmaakt van een karakteristieke, betrekkelijk ongerept gebleven omgeving. Daarentegen zal een in detail aangetaste reeks gebouwen, die een onderdeel vormt van een qua maat en schaal nog goed bewaarde en interessante structuur, op grond daarvan in deze inventarisatie juist worden meegenomen.

Ten slotte heeft, zoals men begrijpen zal, ook de zeldzaamheidswaarde van een object of nederzettingstype bij de afwegingen meegespeeld.

Onnodig te zeggen dat genoemde criteria niet alleen van belang zijn in het kader van deze inventarisatie. Zij spelen een cruciale rol bij het concrete monumentenbeleid van de provincie Noord-Brabant: bij het bepalen van de prioriteiten voor het behoud* van cultuurhistorisch waardevolle objecten en het ontwikkelen van het daarvoor meest geëigende instrumentarium.

* Naast genoemde criteria zullen in de praktijk ook andere factoren (bouwkundige staat, mogelijkheden tot functiewaardering, beschikbare middelen e.d.) het eventuele behoud van cultuurhistorisch waardevolle objecten bepalen.

3. WERKWIJZE

Bij het in kaart brengen en beschrijven van de verschillende cultuurhistorisch waardevolle objecten, met het doel een overzicht te geven van wat in de provincie op dit gebied bewaard is gebleven, werden de samenstellers met een aantal beperkingen geconfronteerd.

Om te beginnen was het met de beschikbare mankracht en financiële middelen, gelet ook op het tijdsbestek waarbinnen de werkzaamheden moesten worden afgerond, nauwelijks mogelijk uitvoerig bronnenonderzoek te verrichten naar de geschiedenis van een bepaald gebied. Men was voornamelijk aangewezen op de beschikbare informatie, die doorgaans schaars aanwezig en bovendien niet altijd even betrouwbaar bleek.

Daarnaast waren er ook problemen van meer praktische aard. Zo leende, vooral in dicht bebouwde kommen, de situatie er zich niet altijd voor om bijvoorbeeld alle gevels van een gebouw nauwgezet te bestuderen. Voor interieurs gold dit in nog sterkere mate; deze konden slechts bij hoge uitzondering worden bezichtigd.

In verband daarmee kan het hier gepresenteerde materiaal slechts een indruk geven - zij het dan ook een redelijk verantwoorde - van de in de gebouwde omgeving aanwezige waarden, die voorwerp van monumentenzorg kunnen zijn en die bij planologische beslissingen in de beschouwing moeten worden betrokken.

Bij het bestuderen en beschrijven van de objecten is, zoals al aangestipt, de samenhang met de directe omgeving en met de nederzetting als geheel voortdurend goed in het oog gehouden. Een object kan, als deel én als exponent van een groter geheel, immers niet adequaat worden beschreven, als dit totaalbeeld bij de onderzoeker ontbreekt.

Belangrijke aanknopingspunten voor dit totaalbeeld vormen onder meer de specifieke kenmerken van de omgeving (hoogteligging, reliëf, perceelsvorm, bodemgebruik e.d.), die een rol hebben gespeeld met betrekking tot de plaats en aard van de nederzetting. Zo is er een hemelsbreed verschil tussen het landbouwgebied in de polders van Noordwest-Brabant en, om wat te noemen, een Kempens akkerdorp. In het eerste geval domineert het open, vlakke land, met zijn grote, verspreid gelegen boerehoeven; in het tweede geval hebben we te maken met een veel kleinschaliger akkerstructuur met een lint van boerderijen, gelegen op de oeverwallen van beken.

Behalve het onderkennen van verschillen in "decor", is ook het bepalen van de invloed daarop van historische en sociaal-economische factoren - als conjunctuur, machtspatronen, bestaansmiddelen, verkeersbindingen enz. - van groot belang voor het invullen van dat totaalbeeld. Een goed voorbeeld daarvan is Vught, dat zijn vorm met Markt en stationsbuurt kreeg onder invloed van de oude hoofdwegen tussen Eindhoven, Den Bosch en Tilburg, alsmede de latere spoorlijn.

En ten slotte kan ook literatuur over een gebied en de daarbinnen gelegen nederzettingen een - zij het vaak globaal- beeld geven van de dominanten die bij de ontwikkeling daarvan een rol hebben gespeeld.

Al dit materiaal te zamen vormt als het ware een soort "onderlegger", die in meerdere of mindere mate houvast biedt bij het verwerven van inzicht in hetgeen als karakteristiek mag worden aangemerkt.

In dit verband zijn ook oude kaarten van belang, vooral de sinds ca. 1830 gepubliceerde topografische kaarten 1:25.000 en 1:50.000. Deze zijn namelijk direct vergelijkbaar met de huidige stafkaarten van dezelfde schaal en geven daardoor een goed beeld van het veranderingsproces dat zowel nederzettingen als landschap in de loop der tijd hebben ondergaan. Overigens is het patroon dat uit het bestuderen en vergelijken van deze kaarten naar voren kwam, steeds ter plekke aangevuld met eigen waarnemingen met betrekking tot stratenpatroon, bebouwing en beplanting.

In hoeverre is, ondanks de hier gekozen opzet, waarbij een aantal concrete criteria als uitgangspunten dienen, toch niet het gevaar aanwezig dat er bepaalde subjectieve elementen in de beoordeling sluipen?

Degene die de inventarisatie uitvoert, maakt uit wat hij wel en niet documenteert. Hij wordt daarbij geleid door zijn kennis van de historische karakteristiek van de nederzetting. Welke elementen bepalen het eigen -specifieke- karakter daarvan? Is dit "eigene" nog afleesbaar aan bebouwing of omgeving, en in hoeverre is het door veranderingen verstoord?

Het zal duidelijk zijn dat alleen al dit deel van het afwegingsproces niet geheel objectief kan zijn. Het wordt immers niet alleen bepaald door de doelstelling van het onderzoek, maar ook de persoon van de inventarisator en de tijd waarvan hij het product is.

Tegelijkertijd echter mag men erop vertrouwen dat de systematiek en de criteria die aan dit onderzoek ten grondslag liggen, een zekere garantie bieden dat persoonlijke voorkeuren bij de beoordeling uiteindelijk nergens de boventoon voeren.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het verband tussen de ruimtelijke vorm van de nederzetting en de geomorfologische en landschappelijke context waarin zij geplaatst moet worden. Aansluitend volgt een schets van de karakteristieke bebouwingstypen en groenelementen.

In het daarop volgende hoofdstuk worden de verschillende objecten alfabetisch per straat behandeld. Straten die zich onderscheiden door een duidelijke samenhang van de daarin gelegen objecten, worden in voorkomende gevallen bovendien afzonderlijk beschreven.

Per object worden vermeld: huisnummer, algemene typering, geschatte bouwdatum, exacte bouwdatum*. (b.v. blijkens muurankers, jaarsteen, literatuurvermelding), data van belangrijke wijzigingen, de aanwezigheid van eventuele artefacten, zoals stootstenen, hekpalen e.d., bijgebouwen (met vermelding van eventueel afwijkende datering), groenelementen (waarbij oudere bomen met opgave stamontrek), eventuele opmerkingen over details of bijzondere onderdelen**.

* In tegenstelling tot de geschatte bouwdatum is de exacte bouwdatum in de tekst steeds onderstreept aangegeven.

** Voor zover het rijksmonumenten betreft, zijn de beschrijvingen ontleend aan de officiële monumentenlijst, zo nodig onderzijds aangevuld (aangegeven met N.B.).

Iedere inventarisatie bevat bovendien één of meer kaarten van het onderzoeksgebied, schaal 1:10.000 (bij dichtere bebouwing ook uitsneden met schaal ca. 1:5.000). Daarop zijn de volgende zaken aangegeven:

- geïnventariseerde objecten met cultuurhistorische betekenis (zwarte stip)
- beschermde monumenten (zwarte stip met cirkel)
- straatnamen en huisnummers
- gemeentegrenzen
- dijken, waterlopen en steilranden
- oude wegenpatronen en oude akkerbodems met een humusdikte van minimaal 50 cm (globaal aangegeven).

Beschermde stads- en dorpsgezichten, alsook landgoederen, zijn eveneens aangegeven. Groepen gebouwen die een karakteristiek geheel vormen of die deel uitmaken van een interessant nederzettingstype, zijn omlind.

4. HISTORISCH KARAKTERISTIEK VAN ESCH

Landschap

Esch wordt begrensd door de gemeenten Vught, Boxtel en Haaren. Vanuit het zuidwesten naar het noordoosten doorsnijdt de Essche Stroom de gemeente. Het landschap is een onderdeel van het stroomgebied van de Essche Stroom, ten noordoosten van de gemeente ook wel Halse Water genoemd. Zuidwestelijk van de gemeente vloeit aan de grens met Boxtel en Haaren de Kleine Aa in de Essche Stroom. De Oude Leij vindt zijn oorsprong aan de westkant van de gemeente.

De hoogteligging van Esch ten opzichte van N.A.P. is ca. 5 m. ter plaatse van de broeklanden naast de beek en ca. 7 m. voor de hoogste gronden en akkers. De bodem bestaat voornamelijk uit zandig meer of minder lemig materiaal. Het zand is in de periode van tijdens en na de laatste ijstijd, ca. 10.000 jaar geleden, door wind en water afgezet. Langs de beek zijn oeverwallen afgezet. De waterlopen hebben aanvankelijk met smeltwater geulen in het dekzand uitgesleten.

In grote lijnen kan het landschap van Esch onderscheiden worden in:

- a. Het beekdal in engere zin van de Essche Stroom met graslanden (de vroegere hooilanden) en een enkel broekbos bij Den Eikenhorst. Opmerkelijk en kenmerkend voor de zeer oude bewoning is de aanwezigheid van oude graslandbodems. Deze bodems hebben een humuslaag van 50 cm. dikte of meer ontstaan door eeuwenlange bemesting. In de zestiger jaren is de Essche Stroom genormaliseerd, waarbij de perceelsstructuur van het beekdal is gewijzigd.
- b. De dorpskom met bebouwing en erven.
- c. De akkers en weilanden rondom de verspreid liggende bebouwing. De akkerbodems zijn in de middeleeuwen ontstaan door bemesting vanuit de potstal. Ze hebben een humuslaag van meer dan 50 cm.
- d. Heideontginningen in het uiterste zuid-oosten. In de loop van de tweede helft van de 19e eeuw en begin 20ste eeuw is het heidegebied vrijwel geheel omgezet in naaldbout percelen.

Door rigoureuze cultuurtechnische maatregelen en recent uitgevoerde ruilverkaveling is veel van de kleinschaligheid en oorspronkelijke structuur van het beekdallandschap verloren gegaan. De globale landschappelijke indeling is nog goed herkenbaar.

Nederzettingen

Esch is een beekdalnederzetting op een hoge oeverwal ten oosten van de Essche Stroom. Het wegenpatroon en aanwezigheid van de - nu verdwenen - kastelen Baarschot en Schonfoirt doen vermoeden dat Esch een zogenaamd domeinakkerdorp is met een vroeg-middeleeuwse structuur. Gezien de rijke archeologische vondsten uit de 2e eeuw na Christus - munten en een graf van een rijke dame met grafvondsten op de zogenaamde Kollenberg en Hoog Keiteren - kan men aannemen dat hier Romeinse woonplaatsen hebben gelegen. De nederzetting is een primair kerkdorp. De toren van de kerk is 14e eeuws. Reeds in 1491 is er sprake van een soort gasthuis. Het in 1803 herbouwde huis aan de Haareneweg verwijst nog naar dit gasthuis (foto 26).

Esch bestaat uit de huidige kern Esch met de volgende buurtschappen: Kraaijenbroek, Overeind, Nergena (deels onder Boxtel) en daarnaast nog een buurtschap aan de Haarenseweg vroeger Keiterstraat. Het laatste zou Keiteren genoemd kunnen worden. Verder verspreid over de gemeente liggen oude hoeven. De oudste hiervan kunnen bij de kastelen behoord hebben. De oude kern Esch wordt gevormd door enkele lintbebouwde straten op de oostelijke oeverwal van de Essche Stroom, met twee oude beekovergangen naar Haaren en Vught. De laatst genoemde overgang heet Kasteelse Brug. Twee andere straten gaan richting Boxtel en Sint-Michielsgestel. Bij de samenvoering van de wegen is een klein marktplein met aanliggend gemeentehuis. Esch kreeg in 1860 een station aan de lijn 's-Hertogenbosch-Eindhoven. Inmiddels is dit station opgeheven. De uitbreiding van Esch komt als bij zovele plaatsen in de jaren zestig op gang. Kraaijenbroek ligt grotendeels in de gemeente Vught op de grens van de beemden en akkergronden met een drietal hoeven. Overeind met een tweetal hoeven ligt temidden van de oude akkergronden aan de Broekstraat met een "plaatse-achtige" splitsing van wegen. Nergena dat deels in Boxtel ligt heeft oude akkergronden. Het kan opgevat worden als een kampenontginning ontstaan uit een enkele boerderij waaruit zich een verspreid hoevengebied heeft ontwikkeld.

Bebouwing en groenelementen

Boerderijen

In Esch is nog steeds een aantal zeer interessante oude boerderijcomplexen te vinden, ook al hebben de meeste hun oorspronkelijke functie verloren en zijn het nu slechts royale woonhuizen. De oudste boerderijen zijn hoofdzakelijk kortgevelboerderijen: Witvensedijk 6 uit 1662 heeft een overstek waaronder hooiluk en de deeldeuren, een schuur uit 1758 en een pakhuis. Op de splitsing van drie wegen ligt Postelstraat 76 met een 18e eeuwse Vlaamse schuur. Pickensteeg 1 en Gestelseweg 1 zijn beide eveneens 18e eeuwse, Broekstraat 1 en 3 zijn 19e eeuwse en liggen zeer fraai in het landschap. No. 1 heeft een overstek. Op het erf staat een éénroedige hooiberg met originele eiken schaliën. No. 3 vormt met de bijgebouwen een zeer waardevol geheel. Baarschot 6 is een geheel nieuw huis, gebouwd in ca. 1980. Het is geïnspireerd op de vormgeving van een afgebrande voorganger. Ook de schuren zijn geheel nieuw met gereconstrueerde gebinten.

De jongere boerderijen zijn van het zgn. langgeveltype o.a. Gestelseweg 4-6 is een dubbele boerderij met dubbele schuur parallel aan de voorbouw achter op het erf. Groenendaal 2 met fraaie houten vrijstaande schuur met rietendak. Andere voorbeelden van deze jongere boerderijen zijn Postelstraat 21 uit 1896 en Haarenseweg 24 uit 1909. Lichtenberg 5 is een langgevelboerderij uit de 18e eeuw. Baarschot 2 is een landhuis uit de zestiger jaren, gebouwd met gebruikmaking van oude muurvesten en onderdelen van een dienstgebouw of boerderij van het niet meer bestaande kasteel Baarschot.

Woonhuizen

Een der belangrijkste huizen is de "Fundatie voor Zes Oude Mannen" aan de Haarenseweg een Gasthuis dat gesticht is in 1491. Het huidige huis is een herbouw uit 1803, grondig gerenoveerd in de jaren zestig. Leunisdijk 2 en 7 zijn gavel woonhuizen uit de 18e eeuw. No. 7 is uit 1777.

Het karakteristieke gemeentehuis uit 1856 met een lage beneden- en een hoge bovenruimte is in 1978 gerenoveerd en uitgebreid.

Naast de kerk aan de Dorpsstraat een pastorie 1890 met een symmetrische gevelopbouw van vijf traveeën en fraaie fries met vierpasvensters.

Kerkelijke gebouwen

De parochiekerk in de Dorpsstraat is het werk van architect J. van Groenendaal (1927). Toren is gotisch (de 2e helft van de 15e eeuw).

Naast de kerk bevindt zich het kerkhof met lijkenhuisje en een kleine Calvarieberg.

Twee grafzerken uit 1503 en 1553. In de tuin van de aangrenzende pastorie staat een H.Hartbeeld op sokkel gemaakt op het Tilburgse atelier L. Petit. Op de hoek van de Spankenstraat-Runsdijk een houten wegkruis met korpus (20e eeuw). Op de hoek Koningsweg-Heikant een stenen mariakapel. Aan de Gestelseweg een klooster "Sancta Monica" met fraai metselwerk en natuursteen toepassing. In de hof een Lourdesgrot.

Groenelementen

Vele wegen in Esch hebben een waardevolle laanbeplanting. Voorbeelden zijn: Postelstraat, Witvensedijk en Broekstraat het zijn o.a. linden, canadese populieren en wilgen. De Gestelseweg heeft een laanbeplanting van beuken. Het smaldijkje is beplant met eiken en hakhout. Op de Markt en voor vele huizen en boerderijen staan snoeilinden. De oudste groep staat rond de "kasteelhoeve" Baarschot 2. Slechts enkele huizen hebben goed bewaarde erven met beplanting van beuken- en meidoorn hagen, boomgaarden van hoogstammen, nootebomen e.d. Goede voorbeelden zijn Groenendaal 2, Heikant 2 en Postelstraat 2. Voor de boerderij Broekstraat 1 staat een oude beuk.